

A délszláv „nemzetállam” viszonya a magyar nemzetiséghez különös tekintettel a Drávaszögre és a Muravidékre¹²

The relationship of the South Slavic “nation-state” with the Hungarian nationality, with special regard to the Drávaszög and the Muravidék

ABSTRACT

For nearly seventy years after the Trianon peace dictatorship, the Drávaszög and the Muravidék formed the territory of one and the same state federation. Nevertheless, within the framework of the neighboring new South Slavic state, the Kingdom of Serbia-Croatia-Slovenia, and then Yugoslavia, they went on a special “life path”. The aim of the study is to explore and present the main aspects of similarities and differences. The policy of nationality between the two world wars and the Second Yugoslav nationality aimed at ethnic homogenization within the country, thus increasing the dominance of the South Slavic people. These aspirations are through colonization, evictions, where only by encouraging them, and in several cases by violent methods. The seventies and eighties brought relief in nationality politics, and apparent self-determination became more and more prevalent in daily nationality politics as well. The change and assimilation of the Hungarian nationality in the last decades of the state socialist period was most influenced by the change of the economic environment and the outflow of guest workers to Western Europe due to the prevailing elements of the market economy. Both regions can serve as an example of how assimilation processes have eroded the social cohesion of a community of only ten to twenty thousand and entered the soil of bilingualism, which weakens national identity.

ABSZTRAKT

A Drávaszög és a Muravidék a trianoni békediktátumot követően közel hetven évig egy és ugyanazon államszövetség területét képezte. Ennek ellenére a szomszédos új délszláv állam, a Szerb – Horvát – Szlovén Királyság, majd Jugoszlávia keretei között sajátos „életutat” jártak be. A tanulmány célja, hogy feltárja és bemutassa a hasonlóságok és különbségek főbb aspektusait. A két világháború közötti és a második jugoszláv nemzetiség politika az országon belüli etnikai homogenizációt tartotta a céljának ezzel a délszláv népelem dominanciáját növelve. Ezen törekvéseit kolonizációval, kitelepítésekkel, hol csak azok ösztönzésével, több esetben pedig erőszakos módszerekkel. A hetvenes-nyolcvanas évek enyhülést hoztak a nemzetiségpolitikában, a látszólagos önrendelkezés egyre jobban érvényesült a mindennapokban is. A magyar nemzetiség számarányának változását, asszimilálódását az államszocialista időszak utolsó évtizedeiben a gazdasági környezet megváltozása, a piacgazdaság egyes elemeinek az érvényesüléséből fakadóan a vendégmunkások Nyugat – Európába való kiáramlása befolyásolta a legjobban. Mindkét térség mintapéldája lehet annak, hogy az asszimilációs folyamatok miképpen erodáltak egy – egy mára már csak tíz – húsz ezres közösség társadalmi kohézióját és léptek a kétnyelvűség nemzeti identitást gyengítő talajára.

Bevezetés

¹ Dr. habil. Bali Lóránt MATE Fenntartható Fenntartható Fejlődés és Gazdálkodás Intézet, Georgikon Campus, Matucza Balázs Msc, KITE Zrt.

² „a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült”

A Drávaszög és a Muravidék a trianoni békediktátumot követően közel hetven évig egy és ugyanazon államszövetség területét képezte. Ennek ellenére a szomszédos új délszláv állam, a Szerb – Horvát – Szlovén Királyság, majd Jugoszlávia keretei között sajátos „életutat” jártak be. A tanulmány célja, hogy feltárja és bemutassa a hasonlóságok és különbségek főbb aspektusait. Azon történelmi és politikai földrajzi tényezőkre helyezi a hangsúlyt, amelyek az elszakadt magyar nemzettestek életét jelentősen befolyásolták. Mindkét térség mintapéldája lehet annak, hogy az asszimilációs folyamatok miképpen erodáltak egy – egy mára már csak tíz – húsz ezres közösség társadalmi kohézióját és léptek a kétnyelvűség nemzeti identitást gyengítő talajára.

A politika földrajzi környezet átstrukturálódása

A trianoni békeszerződés következtében a Szerb- Horvát- Szlovén Királysághoz csatolták Zala és Vas történelmi megyék egyes délnyugati részeit. Az 1921-es Jugoszláv népszámlálás 26 többségében magyarok lakta települést talált a Muravidéken³. Ezekben a településeken a népszámlálási adatok szerint összesen 15 780 személyt írtak össze, melyek közül 14 064 fő (82,8 %) vallotta magát magyar anyanyelvűnek, 2395 fő (15,2 %) szlovénnek. A maradék 318 fő (2 %) az egyéb kategóriába tartozik, amelyek között több nemzetiséget is találunk. A Baranya - háromszögben az elcsatolt egykori 34 baranyavári, mohácsi, és siklósi járás területén az 1921-es népszámlálás alapján 49 200 fő élt, ebből a népesség 33,8%-a, 16 638 fő vallotta magát magyarnak; 32,6 %-a németnek, 18, 8 %-a horvátnak, 12, 9%-a pedig szerbnek.⁴ Mindkét elcsatolt területtel kapcsolatban egyértelműen megállapítható, hogy a határvonal meghúzásakor nem nemzetiségi viszonyok, hanem „a hatalmi – katonai pozíció döntöttek”¹²³.

A muravidéki, a drávaszögi és az anyaországi magyarság történelme több ponton is összekapcsolódik. A trianoni békeszerződés volt a magyarság egyik sorsfordulója. Ennek következtében több, mint 3 millió magyar anyanyelvű ember került az országhatárokon kívülre idegen uralom alá. Közülük fél millió személy került a Szerb- Horvát- Szlovén Királyságba. 1921-ben a Muravidéken 14 064 magyar anyanyelvű személy élt, míg a Baranya – háromszögben 16 638 fő.

A határ megállapítás

A trianoni békeszerződés még nem véglegesítette a térség pontos határait a Drávaszöget és Muravidéket illetően, a pontos megállapítást a határmegállapító bizottságokra bízta. A Muravidéken tevékenykedő bizottság 1921. november 15-én a Népszövetség Tanácsának felterjesztett beszámolója szerint 27 muravidéki település Magyarországhoz történő csatolását kezdeményezte. Ez a 212 m² terület kb. 3-4 km-re húzódott nyugatra a Trianoni szerződésben foglaltakhoz képest. Ezt a javaslatot viszont 1922. november 10-én jugoszláv ellenzésre a Nagykövetség Tanácsa elutasította és a korábban rögzített határvonalat fogadta el. Az új délszláv adminisztráció keretei között a Bácska – Bánát – Baranya területén a Nagy Nemzeti Tanács szervezete, a Nemzeti Igazgatóság látta el a közigazgatási feladatokat. A végleges

³ Ez a megnevezés Trianonig nem létezett. 1920 után kezdte főleg a Szlovén (Jugoszláv) földrajztudomány az Örség, Hetés, Göcsej elcsatolt részeit által alkotott Murán onnani tájegység megnevezésére használni. Napjainkban Magyarországon is bevett formula, több esetben Lendva-vidéknek is nevezik.

⁴ Az egykor Baranya vármegye Dráva és Duna által határolt része. Napjainkban nevezzük Drávaszögnek. Használatos a Baranya – háromszög kifejezés is. Jelenleg Horvátországban található és az ottani Eszék – Baranya megye (Osječko – Baranjsko županija) részét képezi, a helyi megnevezése szimplán Baranja (Baranya).

határ megállapítás azonban jelentősen csúszott a Pécs központú Baranyai Magyar – Szerb Köztársaság nevezetű államszerű képződmény létrejötte miatt. A magyar fél nyomására 1921 nyarára a nagyhatalmak is megelégtettek, hogy az SZHSZ Királyság alakulatai nem ürítik ki a békeszerződésnek megfelelően az elfoglalt területeket. A végső döntés 1921. augusztus 9-én született meg, hogy három ütemben augusztus 18 – 22. között kell végrehajtani Baranya és Pécs átadását, és a sebtében kikiáltott Baranyai Magyar - Szerb Köztársaság felszámolását. Bár „fennakadások” voltak a kivonulásban, ennek ellenére augusztus 22-én Gosztonyi Gyula városi, illetve Prakatur Tamás megyei kormánybiztos főispánok átvették a közigazgatás irányítását. Tizennégy hónappal a békediktátumot követően Magyarország integrálhatta a déli területeit is. A ma is meglévő határvonal 1922 májusában vált véglegessé⁴⁵⁶⁷.

Társadalmi, gazdasági helyzet átstrukturálódása

Az első világháborút követően az anyaországgal való közlekedési kapcsolatok folyamatos leépítése, illetve a kettős birtokosság korlátozása, valamint a Korona, mint régi fizetőeszköz előnytelen 4-1 arányú átváltása az új Dínárra érintett a leghátrányosabban a lakosságot. A két világháború közötti időkben a drávaszögi és a muravidéki magyarságot erőteljesen érintette a jugoszláv földreform és a kolonizáció is. A reform kizárta az országban élő kisebbségeket a földosztásból, csak az államalkotó nemzet tagjai részesülhettek belőle. Ennek ellenére egyes magyar nemzetiségűek mégis földhöz juthattak, bár ezek száma és mérete elég kicsi volt⁸.

A földosztásnak áttételesen is voltak hátrányos hatásai. A magyar és német földbirtokosok földjei kerültek felosztásra, ezzel megtörve a társadalom gazdasági és politikai erejét adó birtokos réteget. A fő cél a „szláv népelem”, elsősorban a szerb társadalmi – gazdasági megerősítése volt. Elsősorban az 500 holdasnál nagyobb birtokos réteg magyar és német gazdáit sújtotta a „földreform” a Drávaszögben. Az országgyűlés képviselőházának 1942. június 5-i ülésének jegyzőkönyvéből kitűnik, hogy Albert főherceg 86 000 katasztrális hold birtoka nem került felosztásra a megelőző jugoszláv királyi érában. Ezzel szemben az Eszterházyak Lendva környéki 16 000 katasztrális hold birtokát teljesen felszámolták⁹¹⁰.

A fent említett Eszterházy, mellett horvát Baranyában az Eltz, Khuen-Belasi és Pejačević földek szolgálták a „földreformhoz” az alapot. A régi főúri családok és az ötszáz hold feletti birtokosok kisémmizése áttételesen akadályozta a térség agrárgazdaságának a későbbi modernizálódását, valamint jelentős társadalmi deklasszálódást eredményezett a helyi magyar társadalomban. A kor színvonalának megfelelően e gazdaságok alacsony gépesítéssel rendelkeztek és sok kézi munkaerőt igényeltek. A nagybirtokokon nagy számú magyar nemzetiségű béres, cseléd, bér munkás dolgozott, akik az új horvát és főleg szerb dobrovojác, és optáns telepes megérkezésével kénytelenek voltak elmenekülni. Munkanélkülivé, gyökértelessé, földönfutóvá váltak. A városokban próbáltak jobb életre lelni, ezáltal gyorsabban léptek az asszimilálódás útjára, több esetben pedig a tengeren túlra kivándorlók tömegeit gyarapították. A Drávaszögben szerb többségű települések száma 1910 és 1931 között 771-ről 832, a horvátoké pedig 3143-ról 3201-re nőtt. A németeké 64-ről 57-re csökkent, a magyaroké pedig 139-ről 59-re. Húsz év alatt kilencven magyar település etnikai képe változott meg, közel a 65%-ban veszett el az etnikai többség. 1931 – ig a szervezett jugoszláv telepítéseknek „köszönhetően” a szerb etnikai tér kiterjedése első sorban Dél-Baranyában, az Eszék és Vinkovci közötti területen valamint a drávamelléki járásokban nőtt meg. A mai Horvátország területén a magyar nemzetiség aránya a 2,4%-ról 1,8%-ra csökkent. 1931-ben 1910-hez képest 43%-kal kevesebb magyart regisztráltak a népszámlálások alkalmával^{11, 12}.

A Muravidéken is erős volt a kolonizációs nyomás, Alsólendva környékén Eszterházy birtokok földjeit osztották a kolonisták között. 1921 és 1932 között három hullámban érkeztek. Összesen 7 kolóniát létesítettek, ezek főleg délszláv (szlovén) anyanyelvű telepesek voltak. Az első hullámban 1921-22-ben tengermelléki szlovén telepeseket telepítettek. A levéltári kutatások alapján a két világháború között az Eszterházy birtokok egykori területeire 254 család érkezett, akik között 1921 kataszteri hold földet osztottak szét. A Tengermellékről (Isztriával együtt) 111 családot telepítettek le Alsólendva környékén. 120 család a Muravidékről, az egykor Vas és Zala megyékhez tartozó szlovén falvakból, míg Szlovéniából 23 család érkezett a térségbe¹³.

Az első telepesek 1921 nyarán érkeztek Petesházára, ahol egy külön telepet alakítottak ki számukra. Mivel már túl sokan voltak és nem lehetett tovább bővíteni a kolóniát, ezért a tengermellékiek számára egy új települést létesítettek a Mura mentén Benica néven. 1925 tavaszán került sor a második telepítési hullámra, amikor is a hídvégi és gyertyánosi majorság területére muravidéki szlovén családokat hoztak. Ugyanebben az évben a tengermellékről és Isztriából az olasz fasizmus elől menekülőket szállásoltak el Pince térségében. A földreformot lezáró törvény meghozatala után került sor a harmadik hullámra, amely során 1931-ben Kámaháza település határában tengermelléki szlovén, horvát és szerb családok létesítettek kolóniát. Az utolsó betelepítések 1932-34 között került sor Hosszúfaluban^{14 15}.

A Muravidékhez hasonlóan Dél-Baranyában is állami „beavatkozásokkal” törekedtek az etnikai összetétel megváltoztatására. 1940-ig Szlavóniában több, mint 200 telepes községet, illetve új község-telepet hoztak létre. Közel 13000 házba költöztették be az új likai, boszniai és dél – szerbiai, illetve crnagorai dobrovojacokat⁵. 1922-ig 550 optáns család települt át magyar Baranyából Baranyaszentistván, Bolmány, Dárda, Karancs, Kácsfalu, Pélmonostor falvakba. Több esetben elszigetelt tanyákat (pustara) hoztak létre: Uglješ, Majiška, Medja. A crnagorai és hercegovinai telepeseket pedig elszigetelt farmokra költöztették: Nov Nevesinje, Švajcernica, Novi Bolmán (Újbolmány). A cél az abszolút magyar vagy német többség megváltoztatása. Harasztiban 700 hold földet osztottak szét a földreform folyamán. A likai, hercegovinai telepesek 7-8 holdat, míg a magyarok csak 1-2 holdat kaptak. Szentlászló környékén három, míg a dárdai járásban pedig hét telepes falu jött létre. A drávaszögi magyarság fogyását emellett még jelentősen befolyásolta az alacsony szaporodási rátája is^{16 17}.

A II. világháború

1941. április 11-én a magyar csapatok megtámadták Jugoszláviát, ellenőrzésük alá vonták Bácskát, a Baranya-háromszöget, a Muraközt és a Muravidéket. Visszafoglaltak 11 417 m² területet, amely az 1941-es népszámlálás szerint 1 030 027 fővel rendelkezett, a lakosság 39% vallotta magát magyar anyanyelvűnek. A Drávaszög a Dunai Bánság részét képezte 1941 áprilisában, amikor a magyar csapatok átvették a hatalmat felette. A mindenkori impériumváltásoknak megfelelően itt is nőtt a magukat magyarnak valló lakosok aránya. A horvát történészek becslései alapján összesen negyven ezer magyar háborús áldozat volt a jugoszláv magyarságnak, ezen felül számolandók az 1944 vége utáni etnikai tisztogatások áldozatai. A feltételezett húsz ezer áldozat sorsa már a Tito által vezetett partizánok lelkén száradt. A Drávaszög mellett Bjelovár és Verőce térségéből vannak konkrét internálásokat és

⁵ Az első világháborúban résztvevő önkéntes szerbiai katona, aki többnyire szerb, crnagorác, vagy bosnyák nemzetiségű.

etnikai tisztogatásokat bizonyító adatok.⁶ A Vörös Hadsereg a jugoszláv partizánokkal karöltve kemény harcok árán 1944 október novemberében lépte át a Dunát és vonta katonai közigazgatás alá a Drávaszöveget, ahol a németység mellett a magyarság szenvedte meg legjobban az etnikai tisztogatásokat¹⁸.

A négy éves magyar uralom sok változást hozott főleg az oktatás és a közművelődés terén a Lendva vidék életében, a magyar bevonulás követően a magyar nyelv visszatért az oktatásba. 1941 után tömegével jöttek magyar tanítók és értelmiségiek, akik az oktatás mellett a közművelődésben is jelentős szerepet játszottak. 1942-ben délszláv, elsősorban szlovén kolonistákat internáltak a Muravidékről, az Alsólendva környéki magyar falvakból. 1942 áprilisában a hatalomátvételt követően a magyar hatóságok hátrányos intézkedésekkel sújtották ezt a népcsoportot, Alsólendván át vasúton szállították őket a sárvári internáló táborba. Ugyanebben az évben a 15 évnél fiatalabb gyermekeket a magyarországi szerb pravoszláv egyház segítségével bácskai családokhoz telepítették ki. Később a fiatal telepések különböző nagybirtokokon és módosabb gazdáknál szolgáltak¹⁹²⁰.

A szovjet csapatok 1945 áprilisában vonultak be a Muravidékre, ezt követően bevezették a jugoszláv katonai közigazgatást. A szovjetek a magyar lakosságot nem bántották, inkább a jugoszláv partizánok részéről voltak atrocitások. Néhány egykori magyar előjárót az új hatalom emberei likvidáltak. Lendva vidékről 1945 júliusában a jugoszlávok 558 muravidéki magyart vittek a hrastoveci várba, internálótáborba. Egy részüket tovább szállították Sternthalba, főleg öregeket, nőket és gyermekeket, akiket csak szeptember végén engedtek szabadon²¹.

Magyar nemzetiségként a Tito-i érában a Drávaszögben és a Muravidéken

1945. november 29-én kiáltották ki a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaságot, amely alkotmányos szinten a többi szocialista országhoz hasonlóan garantálta a nemzetiségek jogit. A papírforma azonban nem minden esetben találkozott a gyakorlattal. A Tito nevével fémjelzett állam nemzetiségekhez való viszonyát jelentősen befolyásolták a világpolitikai folyamatok, különösen a nyugati és a keleti tömb aktuálpolitikai viszonyrendszere. A Sztálinnal való szakítást követő hidegháborús időszakot az ötvenes évek végétől egy folyamatos enyhülés, politikai ésszerűsödés jellemez, amelyet a belső nemzetiségi ellentétek és gazdaságpolitikai nehézségek, regionális egyenlőtlenségek is kikényszerítettek.

Az 1948-1953 közötti időszakban a mindennapi élet rendkívül nehéz volt a muravidéki és a drávaszögi magyarság szempontjából egyaránt. A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája (Kominform) 1948. június 28-án közzétett határozatában elítélte Jugoszláviát, ezzel kiközösítette, majd kizárta a szocialista országok táborából. Így a magyar-jugoszláv határ egyfajta ütközési zónává, hidegháborús „frontszakasszá” vált, a felek komoly hírszerző munkát végeztek a másik kárára, féltek az esetleges katonai támadás lehetőségétől. A két hírszerző szolgálat összecsapása a magyar ÁVH (Államvédelmi Hatóság) és a jugoszláv UDB (Uprava Državne Bezbednosti) száznál is több halálos áldozatot követelt²².

Komolyabb erőszakos cselekmények a korszakot illetően a Muravidéken történtek. A Kominform vita után a jugoszláv hatóságok robbanásveszélyre hivatkozva kitelepítették Petesháza összes magyar ajkú lakosát. A településen jelentős kőolaj kitermelés folyt, itt található Szlovénia legnagyobb kőolajmezője. A kitelepítés valós oka nem ez volt, hanem a Kominform vita következtében kialakult ellentétek, az ezáltal megromlott jugoszláv-magyar

⁶ A partizánok által végrehajtott etnikai tisztogatások horvátországi áldozatainak a számát nehéz megítélni, A háború végéig a Drávaszög a Dunai Bánság részét képezte a Vajdasággal együtt. A számadatok általában az utóbbival együtt kerületek feldolgozásra.

viszony. A jugoszlávok szerint a magyar kormány szabotázst akart végrehajtani a helyi magyarsággal, hogy megbénítsák a kőolajtermelést. Ezért döntöttek a kilakoltatás mellett. A kitelepítés két ütemben történt meg. Első körben a kőolaj kitermelő vállalatnál nem alkalmazott családokat telepítették ki, ez volt a legnagyobb volumenű, mert ezek a családok megpróbálták ellenállni. Az ellenszegülőket az alsólendvai börtönbe zárták, ezáltal csökkent az ellenállás. A második hullámra 1949 márciusában került sor, amikor már a dolgozókat és családjaikat is kilakoltatták, ők a környező magyar településeken, szőlőhegyeken pincéknél húzták meg magukat. A kitelepítések során 215 magyar családnak kellett elhagyni otthonát, a földjeiket és épületeiket a kőolajvállalat kisajátította. Az 1950-es évektől enyhült a helyzet és a Petesháziak visszaköltözhettek otthonaikban, majd 1960-ban kárpótlást is kaptak a kőolaj vállalatától²³.

A két ország közötti viszony jelentősen megromlott, a diplomáciai és a rokoni kapcsolatok is szüneteltek a határok lezárásával. 1948-53 között a jugoszláv magyar határszakasz háborús övezetté vált, Sztálin halálát követően 1953-tól a magyar-jugoszláv kapcsolatrendszerben pozitív változás állt be, azonban az 1956-os események miatt újra megszakadt a kapcsolat 1960-as években éledt újra²⁴.

A konszolidáció időszakában már kevésbé beszélhetünk szervezett betelepítésekről. A Jugoszlávián belüli belső migrációs folyamatok, azonban jelentősen érintették mind a két vizsgált területet. A Drávaszög egyik célpontja lett a Hercegovinából és Horvátország fejtlen részeiből érkező belső migránsok számára. Az „önigazgatási reformot” követően, Horvátországban és Szlovéniában is megjelent a munkanélküliség, mint nem kívánt jelenség. Ennek a levezetését szolgálta a Nyugat – Európába induló vendégmunkások (gastarbajterek) kiáramlásának az engedélyezése. Ezek a kivándorlási folyamatok jelentősen érintették a kelet – szlavónai és a muravidéki magyarságot is. Az először csak havonta, félévente ingázók jelentős része későbbiekben külföldön kezdett új életet. Jobb esetben nyugdíjasként tért csak vissza szülőfalujába, gyermekeit Nyugat – Európában hagyva. Ez a folyamat hatványozottan érintette a magyarok lakta településeket²⁵.

Ha részleteiben vizsgáljuk a két térséget, akkor az alábbi megállapításokat tehetjük. Az új szocialista Jugoszlávia 1948-as és 1981-es népszámlálása alapján az alábbi változások történtek az etnikai összetételben az 1. táblázat szerint.

1. (táblázat.) A magyar népesség arányának változása a Drávaszögben az 1948-as és 1981-es népszámlálások tükrében²⁶

A magyarok aránya %-ban			
Település neve	1948	1981	változás aránya (%-ban)
Csúza	96,5	86,0	- 10,5
Kiskőszeg	66,7	52,8	- 13,9
Kopács	92,1	68,4	- 23,7
Kő	62,6	39,7	- 22,9
Laskó	62,7	64,2	- 1,5
Nagybodolya	77,4	66,7	- 10,7
Sepse	96,5	91,6	- 4,9
Újbezdán	96,5	94,4	- 2,1
Várdaróc	70,2	71,7	1,5
Vörösmart	92,1	77,6	- 14,5
Összesen (átlag):	81,33	71,33	- 10,32

Forrás: saját szerkesztés Éger Gy. 1988. alapján

Az 1948-as jugoszláv népszámlálás alapján tíz faluban volt a magyarság abszolút többségben: Csúza, Kiskőszeg, Kopács, Kő, Laskó Nagybodolya, Sepse, Újbezdán, Várdaróc, Vörösmart. Ezek közül ötben 90 % feletti volt a magyarok aránya. A több mint harminc éves időszak eredményeit áttekintve nyilván valóvá válik, hogy kilenc településen csökkenés következett be. Hét esetben meghaladta a fogyás a 10%-ot, Kopács és Kő esetében 20 % feletti volt. Összességében megállapítható, hogy átlagban több mint 10%-os volt a fogyás. A 1948 és 1981 között 81,33%-ról, 71,33%-ra csökkent a magyarság aránya (1. táblázat)²⁷.

2. (táblázat) A magyar népesség arányának változása a Muravidéken az 1948-as és 1981-es népszámlálások tükrében

A magyarok aránya %-ban			
Település (község) neve	1948	1981	változás aránya (%-ban)
Alsómaróc	8,3	9,5	1,2
Dobronak	56,5	60,2	3,7
Órihodos	82,2	73,2	- 8,7
Lendva	56,9	47,7	- 9,2
Sal	10,3	12,3	2,0
Összesen (átlag):	42,84	40,58	- 2,26

Forrás: saját szerkesztés a hivatkozott forrás alapján²⁸

A Muravidék Zala és Vas vármegye egykori része aprófalvas település-hálózattal rendelkezik. Emiatt úgy látják a szerzők, hogy települési adatok községi adatokkal való összehasonlítása a téma szempontjából nem okoz torzításokat. A magyar nemzetiségű lakosság több mint a fele Lendva, Órihodos és Dobronak községekben koncentráldott. A három község közül Órihodoson és Lendván közel 10 %-kal csökkent a magyarság számaránya. A többi közigazgatási egységben enyhe 1-3%-os növekedés volt tapasztalható. Összességében a magyarság számarányát vizsgálva több mint 2%-os, rendkívül alacsony, népesség fogyás zajlott le a Muravidéken a vizsgált harminc évben (2. táblázat).

A Muravidéken és a Drávaszögben a vizsgált harminc évben eltérő intenzitást mutatott a magyarok arányának a csökkenése. Egyértelműen az utóbbi térséget érintette kedvezőtlenebbül a folyamat. Ez elsősorban a gazdasági környezet különbözőségével magyarázható. A hetvenes években Szlovénia már Jugoszlávia gazdasági éllovasa volt. Ausztria és Németország közelsége emellett lehetővé tette a munkavállalás célú napi, heti ingázását, így a lakosság nem kényszerült minden esetben tartósan távol lenni, ami az asszimiláció első lépcsőfokát jelentette. A Drávaszögben sokkal drasztikusabb folyamatok játszódtak le annak ellenére, hogy az egyes falvaknál sok esetben a 90%-ot is meghaladta a magyarság számaránya. Az összesített átlagot vizsgálva is 1981-ben 80% feletti adatot kapunk, míg a Muravidéken mindkét népszámlálás során 40% körüli magyar számarányról beszélhetünk.

Összefoglalás

A két világháború közötti és a második utáni jugoszláv nemzetiség politika az országon belüli etnikai homogenizációt tartotta a céljának a délszláv népelem dominanciáját növelve. Ezen törekvéseit kolonizációval, kitelepítésekkel, hol csak azok ösztönzésével, több esetben pedig erőszakos módszerekkel érte el. A hetvenes-nyolcvanas évek enyhülést hoztak a

nemzetiségpolitikában, a látszólagos önrendelkezés egyre jobban érvényesült a napi nemzetiségpolitikában is. A magyar nemzetiség számarányának változását, asszimilálódását az államszocialista időszak utolsó évtizedeiben a gazdasági környezet megváltozása, a piacgazdaság egyes elemeinek az érvényesüléséből fakadóan a vendégmunkások Nyugat – Európába való kiáramlása befolyásolta a legjobban.

JEGYZETEK

- ¹HAJDÚ Z. 2011: A Baranya – háromszög területi – közigazgatási integrálásának kérdései Jugoszláviában, 1918 -1945. In: Középe – Európai Közlemények 4. szám, pp. 81 -90.
- ²MÁK F. 1997: Magyarok Horvátországban. In: Magyar Kisebbség 3. évf. 3-4. szám <https://epa.oszk.hu/02100/02169/00007/index.htm> Letöltés ideje: 2021. 01. 09.
- ³KOVÁCS A. 2012: A Muravidéki magyarság 1920 és 1991 közötti sorsfordulóinak áttekintése. Földrajzi Közlemények, 2012. 3. szám, pp. 285-292.
- ⁴GÖNCZ L. 2001: A muravidéki magyarság: 1918-1941. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva
- ⁵HAJDÚ Z. 2011: A Baranya – háromszög területi – közigazgatási integrálásának kérdései Jugoszláviában, 1918 -1945. In: Középe – Európai Közlemények 4. szám, pp. 81 -90.
- ⁶HORNYÁK Á. 2004: Magyar – jugoszláv diplomáciai kapcsolatok 1918-1927. Forum Kiadó. Újvidék, 355 p.
- ⁷HORNYÁK Á. 2020: A magyar – jugoszláv határ megvonása. In: Pontes. 3. szám, pp. 153-170.
- ⁸SOKCSEVITS D. 2011: Horvátország a 7. századtól napjainkig. Mundus Novus Könyvek. Budapest, 846 p.
- ⁹ARDAY L. 1994: A horvátországi magyarok története. In: (szerk.) Arday Lajos: Fejezetek a horvátországi magyarok történetéből (tanulmányok). Közép – Európa Intézet. Teleki László Alapítvány. Budapest, pp. 9 – 42.
- ¹⁰KOVÁCS A. 2004: Földreform és kolonizáció a Lendva-vidéken a két világháború között Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet. Lendva, 472 p.
- ¹¹KOCSIS K. – BOGNÁR A. én.: A népesség változó etnikai arculata Horvátország pannon területén. In: http://www.mtafki.hu/konyvtar/kiadv/etnika/ethnicMAP/004_session_h.html Letöltés ideje: 2021.03.06.
- ¹²ARDAY L. 1994: A horvátországi magyarok története. In: (szerk.) Arday Lajos: Fejezetek a horvátországi magyarok történetéből (tanulmányok). Közép – Európa Intézet. Teleki László Alapítvány. Budapest, pp. 9 – 42.
- ¹³KOVÁCS A. 2012: A Muravidéki magyarság 1920 és 1991 közötti sorsfordulóinak áttekintése. Földrajzi Közlemények, 2012. 3. szám, pp. 285-292.
- ¹⁴KOVÁCS A. 2004: Földreform és kolonizáció a Lendva-vidéken a két világháború között Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet. Lendva, 472 p.
- ¹⁵KOVÁCS A. 2012: A Muravidéki magyarság 1920 és 1991 közötti sorsfordulóinak áttekintése. Földrajzi Közlemények, 2012. 3. szám, pp. 285-292.
- ¹⁶BOGNÁR A. 1994: A baranyai lakosság etnikai összetételének változása. In: (szerk.) Arday Lajos: Fejezetek a horvátországi magyarok történetéből (tanulmányok). Közép – Európa Intézet. Teleki László Alapítvány. Budapest, pp. 109 – 134.
- ¹⁷ARDAY L. 2002: Magyarok a Délvidéken, Jugoszláviában. BIP. Budapest, 387 p.
- ¹⁸SOKCSEVITS D. 2011: Horvátország a 7. századtól napjainkig. Mundus Novus Könyvek. Budapest, 846 p.
- ¹⁹KOVÁCS A. 2012: A Muravidéki magyarság 1920 és 1991 közötti sorsfordulóinak áttekintése. Földrajzi Közlemények, 2012. 3. szám, pp. 285-292.
- ²⁰VALENČIĆ, S. 1992: Internacijsko taborišče Sárvar. Pomurski tisk. Murska Sobota, 89. p.
- ²¹KOVÁCS A. 2012: A Muravidéki magyarság 1920 és 1991 közötti sorsfordulóinak áttekintése. Földrajzi Közlemények, 2012. 3. szám, pp. 285-292.
- ²²RITTER L. 2010: Titkos háború Magyarország és Jugoszlávia között. História 1–2. szám, pp. 48–52.
- ²³MIKOLA, M. 2009: Dokumenti in pričevanja o povojnih izgonih prebivalstva v Sloveniji. Študijski center za narodno spravo. Ljubljana, 212 p.
- ²⁴RITTER L. 2010: Titkos háború Magyarország és Jugoszlávia között. História 1–2. szám, pp. 48–52.
- ²⁵BOGNÁR A. 1994: A baranyai lakosság etnikai összetételének változása. In: (szerk.) Arday Lajos: Fejezetek a horvátországi magyarok történetéből (tanulmányok). Közép – Európa Intézet. Teleki László Alapítvány. Budapest, pp. 109 – 134.

-
- ²⁶ ÉGER GY. 1988: A Drávaszög nemzetiségi viszonyai az elmúlt száz évben (1880-1981). In: (szerk.) Juhász Gy. Magyarságkutatás. A Magyarságkutató Intézet Évkönyve. Budapest, pp. 217 – 258.
- ²⁷ ÉGER GY. 1988: A Drávaszög nemzetiségi viszonyai az elmúlt száz évben (1880-1981). In: (szerk.) Juhász Gy. Magyarságkutatás. A Magyarságkutató Intézet Évkönyve. Budapest, pp. 217 – 258.
- ²⁸ <https://kisebbssegkutato.tk.hu/muravidék-szlovenia-etnikai-es-felekezeti-statisztikaja> Letöltés ideje: 2020. 11. 08.

FELHASZNÁLT IRODALOM/REFERENCES

- ARDAY L. 1994: A horvátországi magyarok története. In: (szerk.) Arday Lajos: Fejezetek a horvátországi magyarok történetéből (tanulmányok). Közép – Európa Intézet. Teleki László Alapítvány. Budapest, pp. 9 – 42.
- ARDAY L. 2002: Magyarok a Délvidéken, Jugoszláviában. BIP. Budapest, 387 p.
- BOGNÁR A. 1994: A baranyai lakosság etnikai összetételének változása. In: (szerk.) Arday Lajos: Fejezetek a horvátországi magyarok történetéből (tanulmányok). Közép – Európa Intézet. Teleki László Alapítvány. Budapest, pp. 109 – 134.
- ÉGER GY. 1988: A Drávaszög nemzetiségi viszonyai az elmúlt száz évben (1880-1981). In: (szerk.) Juhász Gy. Magyarságkutatás. A Magyarságkutató Intézet Évkönyve. Budapest, pp. 217 – 258.
- GÖNCZ L. 2001: A muravidéki magyarság: 1918-1941. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva
- GYÉMÁNT R. – DROZDIK ZS. 2004: A horvátországi magyarság területi és társadalomstatisztikai sajátosságai. In: Területi Statisztika 4. szám, pp. 361 – 380.
- HAJDÚ Z. 2011: A Baranya – háromszög területi – közigazgatási integrálásának kérdései Jugoszláviában, 1918 - 1945. In: Középe – Európai Közlemények 4. szám, pp. 81 -90.
- HEKA L. – SZONDI I. 1993: Magyarok a Drávaszögben Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominat. Acta Juridica et Politica. Tomus XLIV. Fasciculus 5. Szeged, 24 p.
- HORNYÁK Á. 2020: A magyar – jugoszláv határ megvonása. In: Pontes. 3. szám, pp. 153-170.
- HORNYÁK Á. 2004: Magyar – jugoszláv diplomáciai kapcsolatok 1918-1927. Forum Kiadó. Újvidék, 355 p.
- KOCSIS K. – BOGNÁR A. én.: A népesség változó etnikai arculata Horvátország pannon területén. In: http://www.mtafki.hu/konyvtar/kiadv/etnika/ethnicMAP/004_session_h.html Letöltés ideje: 2021.03.06.
- KOVÁCS A. 2004: Földreform és kolonizáció a Lendva-vidéken a két világháború között Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet. Lendva, 472 p.
- KOVÁCS A. 2012: A Muravidéki magyarság 1920 és 1991 közötti sorsfordulóinak áttekintése. Földrajzi Közlemények, 2012. 3. szám, pp. 285-292.
- MÁK F. 1997: Magyarok Horvátországban. In: Magyar Kisebbség 3. évf. 3-4. szám <https://epa.oszk.hu/02100/02169/00007/index.htm> Letöltés ideje: 2021. 01. 09.
- MIKOLA, M. 2009: Dokumenti in pričevanja o povojnih izgonih prebivalstva v Sloveniji. Študijski center za narodno spravo. Ljubljana, 212 p.
- RITTER L. 2010: Titkos háború Magyarország és Jugoszlávia között. História 1–2. szám, pp. 48–52.
- SOKCSEVITS D. 2011: Horvátország a 7. századtól napjainkig. Mundus Novus Könyvek. Budapest, 846 p.
- VALENČIĆ, S. 1992: Internacijsko taborišče Sárvár. Pomurski tisk. Murska Sobota, 89. p.
- Képviselőházi napló, 1939. XIII. kötet • 1942. február 5. - 1942. június 12. Ülésznapok 1939-262 <http://www.mtafki.hu/konyvtar/kiadv/etnika/contentMAPh.html> Letöltés ideje: 2020. 11. 07.
- http://www.mtafki.hu/konyvtar/kiadv/etnika/ethnicMAP/004_session_h.html Letöltés ideje: 2021. 03. 19.
- <https://kisebbssegkutato.tk.hu/muravidék-szlovenia-etnikai-es-felekezeti-statisztikaja> Letöltés ideje: 2020. 11. 08.